

Rabí Eliezer de Girona

Fa molts anys, en temps del rei En Jaume, a Girona hi vivia un rabí que es deia Eliezer. El rabí jueu habitava un casalot fosc i ruïnós al carrer de la Sinagoga, ben a prop de l'escola dels jueus, al bell mig del call de Girona. El rabí era un estudiós molt gran, un cabalista que s'entregava a l'estudi amb una passió mai vista. Era vidu des de feia deu anys, i tant la seva vestimenta com el seu aspecte físic denotaven una gran manca d'ordre i de netedat.

Pàl·lid de cara, una barba canosa i llarguíssima feia que el seu rostre semblés encara més allargassat. Tenia la closca ben pelada, només dos rínxols li penjaven al costat de cada orella. Diuen que aquell rabí era un dels homes més savis del regne i que tota l'aljama de Girona el respectava moltíssim.

Però tot i el seu gran saber, el rabí Eliezer no era gens feliç. Es trobava molt sol. Enyorava la seva esposa i no tenia ni fills ni amics. Trobava a faltar un bon estofat els vespres d'hivern, i la roba neta i planxada amb olor de roses, i no pas aquella ferum que feien les peces esgarrinxades que li servien de vestit.

El rabí Eliezer estudiava i estudiava. A les nits, a la llum d'una espelma, llegia textos cabalístics antics i indesxifrables, estranys anagrames, combinacions de lletres hebrees, endevinalles, enigmes, que constituïen segles i segles de tradició i d'estudi de l'escola de Girona. I un vespre fred d'hivern va trobar, finalment, la solució.

L'endemà, ben aviat, va anar al carrer de les Ballesteries, on hi havia un terrissaire, i va comprar un sac de fang, un bon fang vermell de Vila-Roja.

Amb el sac carregat a l'esquena es va encaminar cap a casa. I, en passar sota el portal major del Call, va trobar-se amb l'Astrugona, la bruixota jueva, que el va fitar i se'n va riure:

—Idò, bon home, on aneu carregat com mil dimonis? Aquest sac us deu pesar molt!

—Més pesen els pecats, mestressa!

—Però, què hi dueu, aquí dins?

—És un secret, un gran secret!

I deixant la bruixota ben perplexa, es va enfil·lar amunt pel carrer de les Dones, fins a casa seva. Va arribar mig mort, perquè el sac pesava molt. Però no es va concedir ni un minut de repòs, es va posar de seguida a fer feina, perquè la idea li bullia al cervell.

Va treure el fang del sac i va omplir un cossi d'aigua. I va barrejar fang i aigua, fent una massa compacta amb la qual va modelar una figura de forma humana. Però el rabí tenia ben pocs dots d'escultor, i li va sortir un element més aviat guerro i estafet, molt gros i molt lleig. «Però tant se val» —va pensar—. Li va guarnir el cap amb estopes llargues, i li va dibuixar fins i tot una ungla a cada dit. Llavors va contemplar la seva obra i va sospirar satisfet: ja mai més no estaria sol, ara ja tenia un servidor, un esclau que faria tot el que ell li digués.

I va córrer a buscar el llibre més gruixut i més vell de tots, aquell que contenia els secrets més antics i amagats, i el va obrir per les pàgines del darrera, i es va concentrar molt, fins que va trobar la fórmula màgica de la càbala, aquella combinació de lletres i sons que donarien vida a la seva creació. I poc a poc, desgranant-les, va recitar les paraules estranyes, la fórmula secreta, i va escriure amb els seus dits, al front de l'ésser de fang, el gólem, la paraula *EMET*, que vol dir «Vida». I el gólem es va moure, encarat, i va escoltar totes les paraules del rabí que li ordenava: «fes això!», «ara vine!», «ara vés!». I el gólem obeïa a tort i a dret.

Eliezer no s'ho podia creure! Generacions senceres de rabins gironins havien provat, abans d'ell, de fer un gólem, i cap ni un no ho va aconseguir, només ell, rabí Eliezer, només ell va saber dir les paraules màgiques, després d'anys i anys d'estudiar i de llegir els vells textos cabalístics, i les paraules místiques i secretes!

I feia tres dies i tres nits que el rabí manava i manava, i no havia menjat res en tot aquest temps, i va començar a tenir gana. Va decidir d'anar al Mercadell, a comprar verdura i carn de bou i farina per fer un bon estofat. I va sortir apressat, oblidant-se de tancar la finestra grossa de la cambra.

El gólem, en veure's sol per primer cop en tota la seva existència, va tenir por. I es va pensar que el seu amo l'havia abandonat, i es va enrabiar molt. Va trencar tot el que trobava a casa, buscant desesperat una sortida per anar a trobar l'amo. I va veure oberta la finestra de la cambra, i s'hi va abocar. Però aquells peus deformes, aquells unglots mal fets no el varen aguantar ferm, i va trontollar, i va perdre l'equilibri, i va caure gros i deforme com era, i es va estavellar al bell mig del carrer del Call, i es va fer miques tot de cop.

El rabí tornava carregat del Mercadell i va sentir el soroll terrible del gólem que es trencava. Va córrer i va veure, al mig del carrer, l'ésser de fang fet bocins. El rabí estava desesperat, ja no hi havia remei; i a més a més, amb tot el tràfec havia oblidat completament les paraules i les fórmules màgiques per sempre, ara ja mai més no podria fer un altre gólem, i quedava ben condemnat a la soledat absoluta, a viure miserable en aquell casalot estrany del call de Girona.

FONT: «Rabí Eliezer de Girona i el gólem», llegenda del poble jueu d'inspiració talmúdica. Fou recollida per Miquel Ferro i Martorell al seu llibre *Contes del Call* (Mallorca: 1987) i per Elie Wiesel en el seu llibre *Le golem* (París: 1998).

Adaptació: Institut d'Estudis Nahmànides, Girona, 1999